

Rapport

Minimaregelingen voor sportdeelname

Een verkennend onderzoek naar
ervaringen van gemeenten

Minimaregelingen voor sportdeelname

Een verkennend onderzoek naar ervaringen van gemeenten

Tot stand gekomen met steun van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Mulier Instituut

Mirjam Stuij

Laura van der Meijde

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 14 september 2023

www.mulierinstituut.nl

info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding:

Auteurs, de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

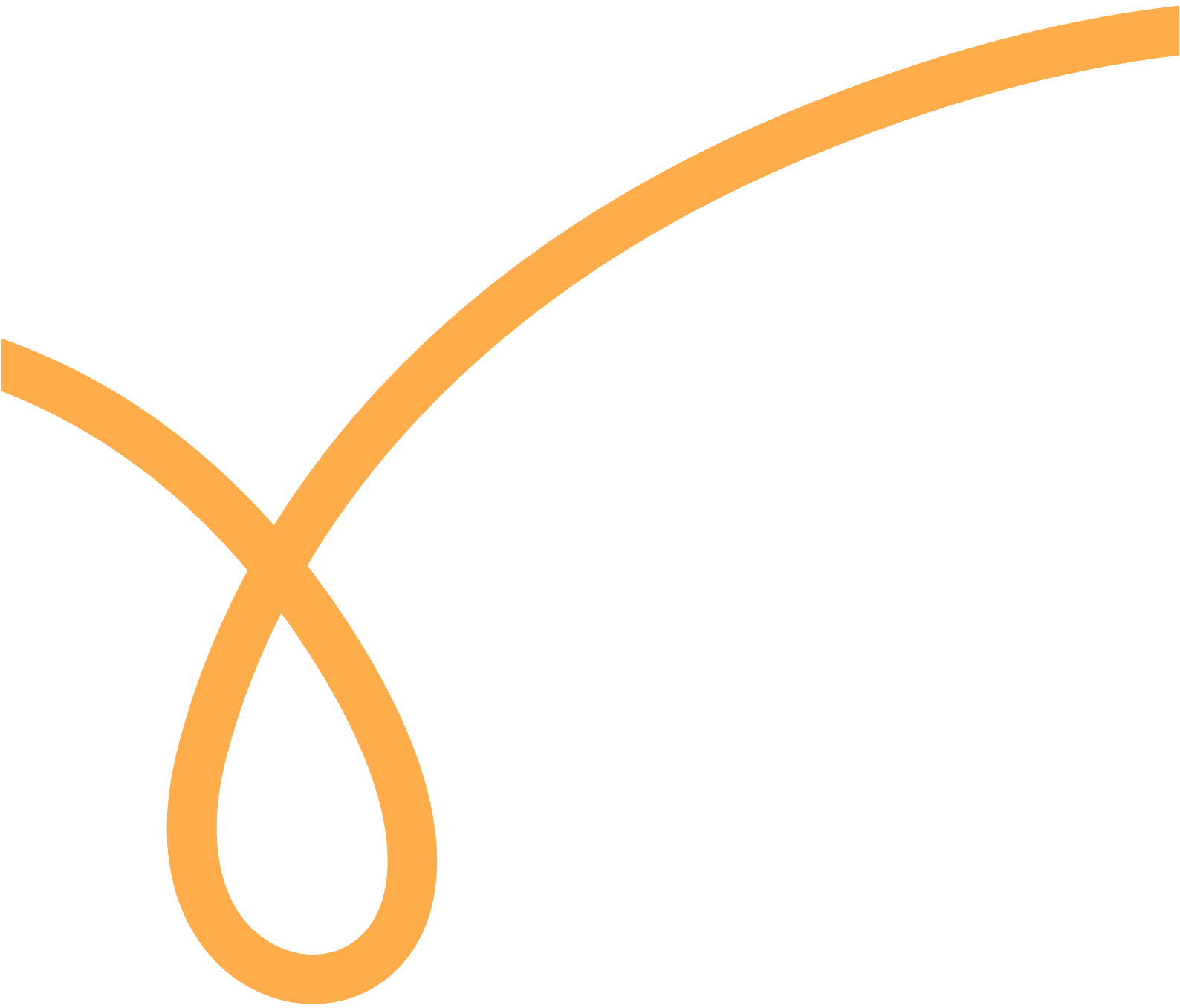
We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Inhoudsopgave

Minimaregelingen voor sportdeelname

Samenvatting	6
1 Minimaregelingen voor sportdeelname	7
1.1 Achtergrond	7
1.2 Doelstelling	8
1.3 Vraagstelling	8
2 Betrokken landelijke organisaties	9
2.1 Jeugdfonds Sport & Cultuur en Volwassenenfonds Sport & Cultuur	9
2.2 Stichting Leergeld	10
3 Onderzoeksmethode	11
3.1 Vragenlijstonderzoek	11
3.2 Interviews	11
4 Zicht op armoede in de gemeente	13
4.1 Inkomen niet bepalend voor regelingen	13
4.2 Meer aandacht voor minimaregelingen	14
5 Ervaringen met aanbod van minimaregelingen voor sport	15
5.1 Regelingen voor de jeugd	15
5.2 Regelingen voor volwassenen	17
6 Ervaringen met gebruik en bereik van regelingen	21
6.1 Zicht op gebruik	21
6.2 Acties om bekendheid en vindbaarheid te verbeteren	22
6.3 Omgang met ervaren drempels om regelingen aan te vragen	23
7 Inbedding van minimaregelingen in beleid	25
7.1 Samenwerking met andere beleidsdomeinen kan veel opleveren	25
7.2 Bijdrage van het sportakkoord	27
7.3 Mensen in armoede betrekken bij beleid	28
8 Conclusies en aanbevelingen	30
8.1 Meer aandacht voor minimaregelingen voor sport, maar zoeken naar invulling	30
8.2 Knelpunten bij het lokaal organiseren en aanbieden van minimaregelingen	32
8.3 Aanbevelingen	34
Bronnen	36

Ervaringen van gemeenten met minimaregelingen voor sportdeelname

Inleiding

De financiële toegankelijkheid van sport vergroten is een van de speerpunten van het landelijke sportbeleid. Een manier om financiële belemmeringen voor sportdeelname te verminderen zijn minimaregelingen. Deze voorzien in (een deel van) de kosten van sport voor mensen met een inkomen rond het sociaal minimum.

Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de precieze invulling, uitvoering en financiering van deze regelingen. Uit verschillende studies vanuit gebruikersperspectief komt naar voren dat de bekendheid, de vindbaarheid en het gebruik van minimaregelingen beter kan. Ook zijn er grote verschillen tussen gemeenten in het aanbod.

Doelstelling

Het doel van dit verkennende onderzoek is om inzicht te geven in ervaringen van lokale beleidsmedewerkers met het organiseren en aanbieden van financiële regelingen voor sportdeelname van mensen met een inkomen rond het sociaal minimum.

Conclusies

De lokale aandacht voor minimaregelingen voor sportdeelname is in het afgelopen jaar toegenomen, vooral voor ondersteuning van volwassenen. Wel zijn lokale beleidsmedewerkers sport deels zoekende naar een betere invulling van regelingen. Bijvoorbeeld om meer inwoners te bereiken en het aanbod beter te laten aansluiten op hun wensen. Onderwerpen die daarbij naar voren komen zijn:

- Samenwerken met andere beleidsdomeinen (armoede en/of sociaal domein) doen ze vooral omdat de financiering uit deze domeinen komt. Beleidsmedewerkers sport zien meer potentie in betere samenwerking.
- Ook voor kennis en expertise over armoede zijn beleidsmedewerkers sport vaak afhankelijk van collega's uit andere domeinen of lokale partners in de uitvoering.
- Structurele middelen voor ondersteuning van volwassenen borgen is lastig. Beleidsmedewerkers sport zien meerwaarde in een regeling specifiek voor sport, maar zijn in hun gemeente afhankelijk van (de wensen van) andere beleidsdomeinen om die te realiseren.
- Hoewel veel gemeenten aangeven iets te doen om inwoners met geldzorgen te betrekken bij beleidsvorming, gaat dit vaak om beperkte betrokkenheid die niet structureel is geborgd.

Minimaregelingen voor sportdeelname

De financiële toegankelijkheid van sport vergroten is een van de speerpunten van het Nationale Sportakkoord (VWS et al., 2018, 2022). Een manier om financiële belemmeringen te verminderen zijn ondersteunende regelingen voor mensen met een inkomen rond het sociaal minimum. Dit rapport gaat over ervaringen van gemeentelijke beleidsmedewerkers met het organiseren en aanbieden van deze regelingen. In dit hoofdstuk schetsen we de achtergrond en doel- en vraagstelling van het onderzoek.

1.1 Achtergrond

Naar schatting leefde in 2022 6,7 procent van de bevolking in armoede; bij kinderen lag dit percentage op 9,2 procent (CPB, 2023).¹ Dat komt neer op ruim 1,1 miljoen personen, waarvan 301.000 kinderen (SCP, 2022).

Financiële ondersteuningsregelingen maken deel uit van de gemeentelijke voorzieningen voor maatschappelijke participatie van mensen die in armoede leven. Ze voorzien bijvoorbeeld in (een deel van) de kosten voor sportparticipatie, zoals de contributie en soms ook de kosten van benodigde kleding en materialen.

Deze minimaregelingen zijn lokaal ingebed: gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de precieze invulling, uitvoering en financiering. Wel krijgen ze sinds 2008 van de Rijksoverheid budget voor beleid rondom kinderarmoede, waaronder sinds 2017 jaarlijks 85 miljoen euro extra die over gemeenten verdeeld wordt naar rato van het aantal kinderen dat opgroeit in een gezin met een laag inkomen (Ministerie van SZW, 2016; Beerepoot et al., 2017). Deze laatste middelen moeten gemeenten besteden aan voorzieningen in natura, bijvoorbeeld een sportabonnement.

Gemeenten kunnen voor de uitvoering van minimaregelingen voor sportdeelname aanhaken bij de landelijke organisaties Jeugdfonds Sport & Cultuur, Volwassenenfonds Sport & Cultuur en Stichting Leergeld. Ze kunnen ook (aanvullende) lokale regelingen hebben, zoals een stadspas of als onderdeel van een Meedoenregeling of Kindpakket.

¹ Dit gaat om personen die moesten rondkomen van maximaal het niet-veel-maar-toereikendbudget dat het SCP heeft vastgesteld. Hierin zijn ook minimale kosten voor ontspanning en sociale activiteiten opgenomen. In 2022 lag dit budget voor een alleenstaande op 1.460 euro; in 2023 is dat 1.533 euro (CPB, 2023). Het sociaal minimum is een normbedrag dat het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid tweejaarlijks vaststelt en beschouwt als het minimale bedrag dat nodig is voor het levensonderhoud. Voor een alleenstaande vanaf 21 jaar ligt dat bedrag op 1 juli 2023 op 1.408 euro bruto (UWV, 2023).

Uit verschillende studies vanuit het gebruikersperspectief komt naar voren dat de bekendheid, de vindbaarheid en het gebruik van minimaregelingen beter kunnen. Bijvoorbeeld door deze toegankelijker en (administratief) eenvoudiger te maken en meer vanuit het perspectief van de gebruikers in te richten (SER, 2017; Huls et al., 2019; Gemeentelijke kinderombudsman, 2021). Ook zijn er grote verschillen tussen gemeenten in het aanbod van deze regelingen (Huls et al., 2019; Gemeentelijke kinderombudsman, 2021; Stuij et al., 2022).

Dat maakt het relevant in te gaan op perspectieven van lokale beleidsmedewerkers op de financiële ondersteuning voor sportdeelname in hun gemeente en hun ervaringen hiermee.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te geven in ervaringen van lokale beleidsmedewerkers met het organiseren en aanbieden van financiële regelingen voor sportdeelname van mensen met een inkomen rond het sociaal minimum.

1.3 Vraagstelling

Welke ervaringen hebben lokale beleidsmedewerkers met het beleid rondom financiële ondersteuningsregelingen voor sportdeelname, specifiek als het gaat om de afbakening, het aanbod, het bereiken van inwoners en de inbedding in het gemeentelijk beleid?

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we, als achtergrond van dit onderzoek, de landelijke organisaties die betrokken zijn bij de realisatie van financiële regelingen voor sportdeelname. In hoofdstuk 3 staat de onderzoeksmethode. In de hoofdstukken 4 t/m 7 presenteren we de resultaten:

- Hoofdstuk 4 gaat over het zicht dat lokale beleidsmakers hebben op mensen in armoede in de gemeente.
- Hoofdstuk 5 gaat over ervaringen van beleidsmedewerkers met het aanbod van verschillende regelingen in hun gemeente.
- Hoofdstuk 6 beschrijft het ervaren bereik en resultaat van de regelingen.
- Hoofdstuk 7 gaat in op de inbedding van de regelingen in het gemeentelijk beleid.

In het slothoofdstuk, hoofdstuk 8, staan de belangrijkste conclusies en aanbevelingen.

Betrokken landelijke organisaties

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur, het Volwassenenfonds Sport & Cultuur en Stichting Leergeld zijn landelijke maatschappelijke organisaties waar gemeenten mee kunnen samenwerken om minimaregelingen voor sport- en cultuurdeelname te organiseren. In dit hoofdstuk lichten we, als achtergrond van dit onderzoek, kort de werkwijze en het bereik van deze organisaties toe.

2.1 Jeugdfonds Sport & Cultuur en Volwassenenfonds Sport & Cultuur

Gemeenten die met (een van) deze fondsen samenwerken, stellen zelf 'lokale spelregels' op waarin staat wie er in aanmerking komen voor ondersteuning en welke vergoedingen er gelden. Een aanvraag voor een tegemoetkoming in de kosten van deelname verloopt via een tussenpersoon, een intermediair genoemd. Na goedkeuring maken de fondsen het bedrag direct over aan de sportaanbieder.

Bereik

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur is in 1999 opgericht. In 2022 werkte het fonds samen met ruim 230 van de 345 gemeenten (67%). In dat jaar zijn 66.310 aanvragen voor sportdeelname toegekend. Dit was het vaakst voor voetbal (36%), gevolgd door zwemles (26%) en kickboksen/thaiboksen (7%; RIVM, 2023).

Het Volwassenenfonds Sport & Cultuur is ontstaan uit de landelijke Alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen', die is opgericht binnen het Nationaal Sportakkoord 2018-2022. Het fonds is sinds 2020 actief. Eind 2022 waren 52 gemeenten aangehaakt; eind maart 2023 waren dat 60 gemeenten (Volwassenenfonds Sport & Cultuur, 2023a). Voor sportdeelname zijn in 2022 4.542 aanvragen toegekend. Fitness, zwemmen en voetbal vormden de top drie van de gekozen sporten (Volwassenenfonds Sport & Cultuur, 2023b).

Financiering

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur is een publiek-privaat gefinancierd fonds. Gemeentelijke middelen uit het armoedebeleid vormen de basis, die wordt aangevuld met bijdragen van private fondsen, sponsors en donateurs. In 2021 was de verhouding tussen publieke en private financiering 89 tegenover 11 procent (Jeugdfonds Sport & Cultuur, 2022).

Het Volwassenenfonds Sport & Cultuur is vrijwel volledig publiek gefinancierd. De middelen die nodig zijn voor deelname aan het fonds komen vanuit gemeentelijke subsidies (Volwassenenfonds Sport & Cultuur, 2023c).

2.2 Stichting Leergeld

Stichting Leergeld heeft als doel kinderen uit gezinnen met geldzorgen mee te laten doen op het gebied van onderwijs, sport, cultuur en welzijn. Leergeld is een vrijwilligersorganisatie. Er zijn 113 lokale stichtingen actief in 75 procent van de Nederlandse gemeenten (Stichting Leergeld, 2023a).

Gezinnen die om ondersteuning vragen, krijgen vaak thuis bezoek van een medewerker, meestal een vrijwilliger. In dit gesprek brengt de medewerker (onder andere) de financiële situatie in kaart en kijkt deze naar de mogelijkheden voor hulp.

Als het gaat om hulp bij het betalen van sportdeelname of zwemles, kijkt Leergeld in eerste instantie naar de bestaande voorzieningen in de gemeente, zoals een regeling via het Jeugdfonds Sport & Cultuur of een andere lokale regeling. Zo zijn aanvragen bij het Jeugdfonds Sport & Cultuur in de afgelopen jaren het vaakst binnengekomen via Stichting Leergeld (30% van de aanvragen in 2022; RIVM, 2023).

Als bestaande voorzieningen niet toereikend zijn, biedt Leergeld ondersteuning in de vorm van een vergoeding, bijvoorbeeld van de kosten van een sportvereniging (Stichting Leergeld, 2023b).

Onderzoeksmethode

Om inzicht te krijgen in ervaringen van lokale beleidsmedewerkers sport hebben we ze tweemaal een vragenlijst voorgelegd. Ook interviewden we beleidsmedewerkers sport en/of armoede uit verschillende gemeenten. In dit hoofdstuk beschrijven we deze methoden.

3.1 Vragenlijstonderzoek

In het voorjaar van 2022 en het voorjaar van 2023 hebben beleidsmedewerkers sport uit het VSG-panel vragen beantwoord over financiële regelingen voor sportdeelname in hun gemeente.

De vragen in 2022 gingen over het aanbod in de gemeente, zicht op het bereik, acties om de regelingen onder de aandacht te brengen en de ervaren effectiviteit, knelpunten en successen. In 2023 stelden we enkele vragen over het aanbod, de (veranderde) aandacht voor het onderwerp en samenwerking met andere beleidsdomeinen.

In maart-april 2022 vulden 103 beleidsmedewerkers de vragenlijst in. In maart 2023 waren dat er 114. De vragenlijsten zijn daarmee ingevuld namens ongeveer 30 procent van de Nederlandse gemeenten. We hebben de resultaten gewogen naar mate van stedelijkheid van de gemeente, in vijf categorieën.

3.2 Interviews

Van mei tot oktober 2022 hebben beleidsmedewerkers van negen gemeenten deelgenomen aan een online interview over hun ervaringen met het aanbieden van financiële regelingen voor sport (inclusief zwemles).

Bij de selectie van gemeenten hielden we rekening met spreiding over het land en met variatie in de mate van stedelijkheid van de gemeente, de aan- of afwezigheid van het Volwassenenfonds Sport & Cultuur en het aandeel inwoners in armoede. Beleidsmedewerkers konden zich via het VSG-panel aanmelden voor deelname. Vanwege de beoogde variatie hebben we ook andere gemeenten geselecteerd.

In totaal hebben we zeventien gemeenten benaderd. Sommigen wilden niet deelnemen vanwege tijdgebrek of personele wisselingen; van anderen kregen we geen reactie. Uiteindelijk hebben we negen gesprekken gevoerd. Dat is voldoende voor de verkenning die we beoogden en als aanvulling op de kwantitatieve gegevens, maar vanwege de diversiteit in gemeenten hebben we daarmee vermoedelijk geen dataverzadiging bereikt. Dataverzadiging wil zeggen dat meer gesprekken geen nieuwe informatie meer zouden opleveren.

In twee gevallen voerden we duo-gesprekken (sportstimulering en armoedebeleid; sportbeleid en sportbedrijf). Van de overige gesprekken was er een met een

beleidsmedewerker uit het sociaal domein (armoedebeleid); de rest van de geïnterviewden was werkzaam in het sportbeleid.

Tijdens het gesprek vroegen we naar algemene ervaringen met het aanbieden en organiseren van financiële regelingen voor sport en zwemles, wat er goed gaat en waar ze tegenaan lopen bij het organiseren hiervan. Ook vroegen we hoe de regelingen zijn ingebed binnen het gemeentelijk beleid en hoe zij zicht hebben op het resultaat en bereik van de regelingen.

De interviews hebben we met toestemming van de deelnemers opgenomen met een audiorecorder en woordelijk uitgewerkt. De gespreksverslagen hebben we op inhoud geanalyseerd. Hiervoor gebruikten we het analyseprogramma MaxQDA. We keken hierbij naar overeenkomsten en verschillen in ervaringen met de in de interviews besproken onderwerpen. Voor de leesbaarheid hebben we enkele citaten opgeschoond, maar nergens inhoudelijk aangepast.

Zicht op armoede in de gemeente

Dit hoofdstuk gaat over hoe gemeenten bepalen of iemand in aanmerking komt voor financiële ondersteuning voor sportdeelname. Ook gaat het over de aandacht voor minimaregelingen in 2023.

4.1 Inkomen niet bepalend voor regelingen

Met mensen die in armoede leven bedoelen de meeste geïnterviewde beleidsmedewerkers inwoners die rond moeten komen van maximaal 120 procent van het sociaal minimum. Niet alle beleidsmedewerkers sport weten overigens precies welke norm hun gemeente hanteert.

De meesten geven aanvankelijk aan dat er binnen de gemeente goed zicht is op deze groep, maar dat ze de cijfers vanuit de beleidsafdeling sport niet paraat hebben. Zij verwijzen naar de afdeling armoede, waar vaak landelijke gegevens, bijvoorbeeld van het CBS, worden aangevuld met lokale cijfers, zoals het bereik van de energietoeslag.

Maar tegelijkertijd komt uit de gesprekken naar voren dat het nog niet zo gemakkelijk is goed zicht op de cijfers te hebben. Bijvoorbeeld omdat gemeenten de norm – zoals 120 procent van het minimuminkomen – niet altijd hard hanteren bij het bepalen of iemand in aanmerking komt voor financiële ondersteuning voor sportdeelname. In de praktijk gaan de meeste gemeenten hier ‘soepel’ mee om, zo blijkt uit de interviews.

Beleidsmakers vinden het belangrijk om breder te kijken dan naar enkel het inkomen. Eén gemeente geeft bijvoorbeeld aan vooral te vragen naar het besteedbaar inkomen, dat per huishouden kan verschillen. Een ander vertelt dat zij wel wat vragen stellen over iemands persoonlijke situatie, maar nooit controleren of iemand onder de armoedegrens leeft:

‘Het is moeilijk om die grenzen te stellen van wie heeft er wel recht op en wie niet. Ik ben altijd een beetje van, als mensen het aanvragen dan zullen ze het gevoel hebben dat ze het nodig hebben.’ [R8]

In een derde gemeente controleren ze de inkomens wel, maar komt iemand ook in aanmerking bij aantoonbare schulden.

Omdat het inkomen in veel gevallen niet bepalend is en inkomensgegevens niet altijd bekend zijn, is het lastig zicht te hebben op de groep die in aanmerking komt voor regelingen. Eén beleidsmedewerker vertelt hierover:

'Ergens zal natuurlijk wel bij collega's bekend zijn hoeveel mensen een uitkering hebben. Maar ten eerste vragen we daar niet naar. En ten tweede wil je dus niet alleen de mensen bereiken die al een uitkering hebben aangevraagd. De groep is groter. Dus daar is gewoon heel moeilijk zicht op te krijgen als gemeente.' [R9]

Vaak zijn het intermediairs in de gemeente die bepalen of iemand in aanmerking komt. Dat zijn bijvoorbeeld buurtsportcoaches, vrijwilligers van Stichting Leergeld of mensen die werken bij scholen, jongerenwerk, vluchtelingenwerk of zorginstellingen (zie ook paragraaf 6.2). Deze intermediairs, die met inwoners met (mogelijke) geldzorgen in gesprek gaan, hebben meestal zicht op iemands persoonlijke situatie en maken op basis daarvan een inschatting of iemand financiële hulp voor sport nodig heeft.

Hierbij kunnen ook signalen meetellen die **'het gevoel kunnen geven dat mensen in armoede leven'** [R7]. Het gaat dan bijvoorbeeld over de manier waarop iemand zich kleedt en of kinderen wel of niet hebben ontbeten voordat ze naar school gaan. Volgens enkele gemeenten wegen dit soort signalen vooral bij jeugd zwaarder mee.

4.2 Meer aandacht voor minimaregelingen

In het voorjaar van 2023 gaf 61 procent van de bevroegde beleidsmedewerkers in de vragenlijst aan dat de aandacht voor ondersteuningsregelingen voor sport in de voorgaande twaalf maanden is toegenomen. In een op de tien gemeenten (13%) is dat niet het geval en een kwart (26%) weet niet of er meer aandacht voor het onderwerp is.

40 procent van de gemeenten merkt dat het aantal aanvragen van inwoners in deze periode is gestegen. Een kwart (28%) signaleert dat er vanuit gemeentelijk beleid meer aandacht is voor dit onderwerp. In de open toelichting geven tien beleidsmedewerkers aan dat ze in hun gemeente zijn gestart met aanbod voor volwassenen of de mogelijkheid daarvoor verkennen. In acht gemeenten zetten ze in op meer zichtbaarheid. Vier gemeenten hebben het budget voor ondersteuning bij zwemlessen verhoogd.

Volgens de geïnterviewde beleidsmakers liggen de energiecrisis, hoge inflatie en financiële gevolgen van de coronacrisis aan de toegenomen aandacht ten grondslag. Zij merken dat het aantal huishoudens met geldzorgen is toegenomen en zien dit terug in de behoefte aan financiële ondersteuning:

'Nu zie je dat er meer mensen zijn die een beroep doen op allerlei regelingen. Door de energie en de kosten van de boodschappen. Je merkt het in de media en zo, dat er genoeg mensen zijn met moeite [om rond te komen].' [R8]

Twee beleidsmakers geven aan dat de armoedegrens in hun gemeente daarom recent met 10 procent is verhoogd of dat dit het plan is.

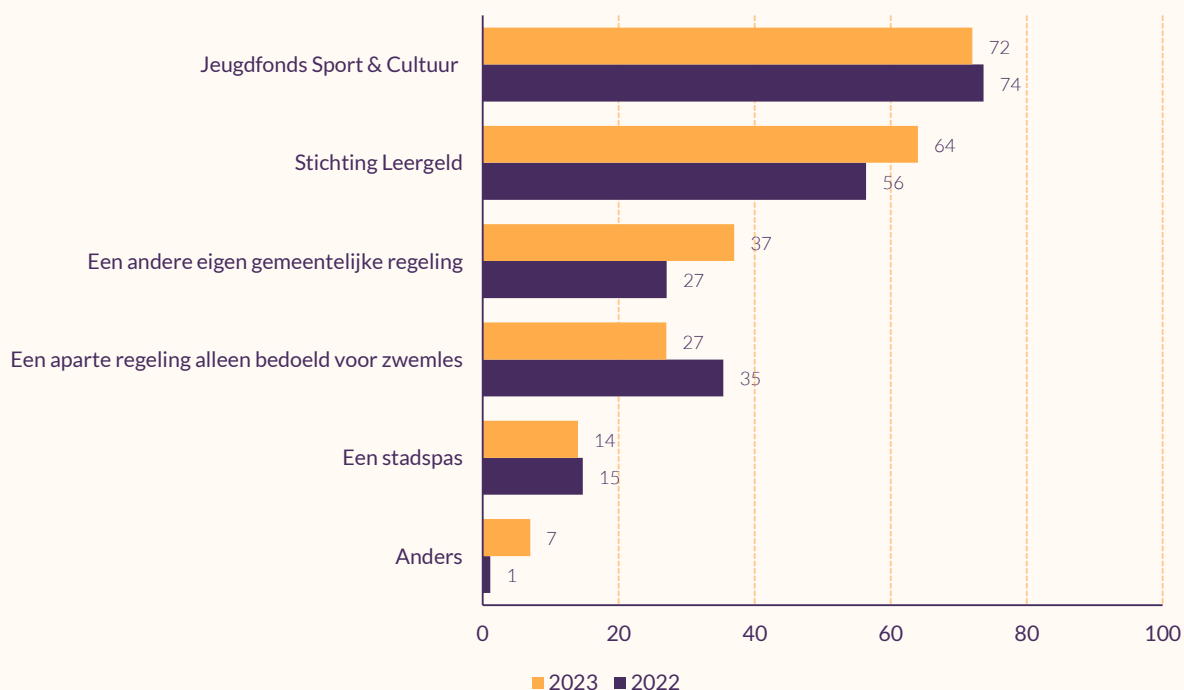
Ervaringen met aanbod van minimaregelingen voor sport

Dit hoofdstuk laat zien welke ervaringen lokale beleidsmedewerkers hebben met het aanbod van financiële regelingen voor sportdeelname. Allereerst gaan we in op regelingen voor de jeugd (paragraaf 3.1) en vervolgens op die voor volwassenen (paragraaf 3.2).

5.1 Regelingen voor de jeugd

In het voorjaar van 2023 had, net als een jaar eerder, vrijwel elke bevroegde gemeente (99%) een financiële ondersteuningsregeling voor sportdeelname van de jeugd. In [figuur 5.1](#) is te zien welke regelingen dat voornamelijk zijn.

Figuur 5.1
Aanbod van financiële ondersteuningsregelingen voor sportdeelname van jeugd door gemeenten in 2023 (n=113) en 2022 (n=102)*
 (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten, VSG-panel, maart-april 2022 en maart-april 2023.

* Alleen gemeenten met een regeling voor jeugd hebben deze vraag beantwoord.

Drie kwart van de gemeenten uit de peiling biedt financiële ondersteuning aan via het Jeugdfonds Sport & Cultuur (72%; dat is iets meer dan landelijk: 66%). Twee derde (64%) geeft aan regelingen via Stichting Leergeld aan te bieden. Hoewel we dit niet in de peiling hebben gevraagd, zal dit voor een groot deel gaan om aanvragen die via Stichting Leergeld bij het Jeugdfonds Sport & Cultuur of een lokale regeling worden ingediend (zie paragraaf 2.2).

Een kwart (27%, 2022) tot een derde (37%, 2023) van de gemeenten heeft een lokale regeling voor sportdeelname van de jeugd. Vaker genoemde voorbeelden in de toelichting zijn een declaratiefonds, een kindpakket en een minima- of meedoenregeling, maar ook lokale fondsen of stichtingen worden genoemd. In één gemeente komt de regeling uit het lokale sportakkoord, een andere heeft een sportpas en weer een andere een sportvoucher.

Dit laat zien dat de variëteit in lokale regelingen groot is. Dat maakt het ook lastig te bepalen of het aantal gemeenten met een lokale regeling is toegenomen of dat dit verschil komt doordat andere gemeenten de peiling hebben ingevuld en de onderlinge verschillen in het aanbod groot zijn.

Een kwart van de gemeenten (27%) gaf in 2023 aan een aparte regeling voor zwemles aan te bieden. In 2022 was dat een derde (35%). Een aparte zwemregeling loopt vaak via het Jeugdfonds Sport & Cultuur of is onderdeel van een stadspas of meedoenpakket (Stuij et al., 2022). Daardoor kan het zijn dat niet alle respondenten dit beschouwen als een aparte regeling – dat wil zeggen los van een sportdeelnameregeling.

Van de negen geïnterviewde gemeenten werken er acht samen met het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Hun ervaringen hiermee zijn over het algemeen positief. Zo omschrijft één van hen het fonds als goed benaderbaar:

***'De contacten lopen heel erg makkelijk. Ze zijn heel goed benaderbaar. Ze pakken veel op wat wij anders hadden moeten doen, bijvoorbeeld overleggen over een zwemregeling met zwembaden. (...) Als wij dat er ook nog bij zouden moeten doen, dat zouden we qua capaciteit niet halen. Dus dat is gewoon heel fijn dat zij dat ook uit handen nemen.'* [R4]**

Meerdere beleidsmakers delen de opvatting dat het Jeugdfonds Sport & Cultuur ze werk uit handen neemt. Ook vinden zij het prettig dat aanvragen vrijwel meteen worden verwerkt. Voor sportaanbieders werkt het prettig dat zij direct het contributiegeld gestort krijgen.

De beleidsmaker uit de gemeente die niet met het Jeugdfonds Sport & Cultuur samenwerkt, geeft aan dat hij dat vanuit sport wel zou willen, net zoals zijn collega vanuit cultuur, maar dat de wethouder die over het armoedebeleid gaat de voorkeur geeft aan de huidige bredere lokale regeling, waar sport een onderdeel van is.

Regelingen voor zwemles

In 2022 hebben we de gemeenten met aparte ondersteuningsregelingen voor zwemles bedoeld voor jeugd (35%) gevraagd welke vergoedingen zij aanbieden. Dat zijn vooral vergoedingen van het A-diplomatraject, een volledig Zwem-ABC en/of schoolzwemmen. In zes van de 32 gemeenten geldt een vergoeding tot een maximumbedrag, ongeacht of iemand hier een diploma van kan halen.

Acht van de geïnterviewde gemeenten hebben regelingen voor zwemles bedoeld voor jeugd. Ook daar gaat het in de ene gemeente om een vastgesteld totaalbedrag en in de andere gemeente om een zwemdiplomapakket voor één of meerdere diploma's. Drie gemeenten vergoeden ook (deels) de kosten van zwemles voor volwassenen, als onderdeel van het landelijke Volwassenenfonds Sport & Cultuur of een lokale regeling voor sport.

Beleidsmakers vinden het aanbieden van financiële ondersteuning voor zwemles voor jeugd belangrijk. Zij voelen bovendien de verantwoordelijkheid om zich hiervoor in te zetten. Zo vertelt één beleidsmaker:

'De eerste verantwoordelijkheid voor zwemles ligt bij de ouders. Als ouders het niet kunnen betalen, om wat voor reden dan ook, dan vind ik dat er een vangnet moet zijn. En ik vind dat we daar als gemeente verantwoordelijk voor zijn. Zeker omdat we een kustgemeente zijn. [...] Schoolzwemmen hebben we afgeschaft. Wij willen dat wel terug, maar omdat de leerkrachten op school dat te veel tijd kostte, met bussen, aankleden, omkleden, hebben we dat geschrapt.' [R7]

Niet alle beleidsmakers vinden de financiële regelingen voor zwemmen en zwemles in hun gemeente voldoende. Zo vertelt de beleidsmaker uit de kustgemeente, waar alleen een vergoeding voor diploma A geldt:

'Diploma A is eigenlijk onvoldoende om goed te kunnen zwemmen. Dus wij vinden dat het eigenlijk A en B zou moeten zijn.' [R7]

In de gemeente waar volwassenen een vergoeding voor zwemmen of zwemles kunnen aanvragen, zien beleidsmakers dat die vooral wordt gebruikt voor recreatief zwemmen.

5.2 Regelingen voor volwassenen

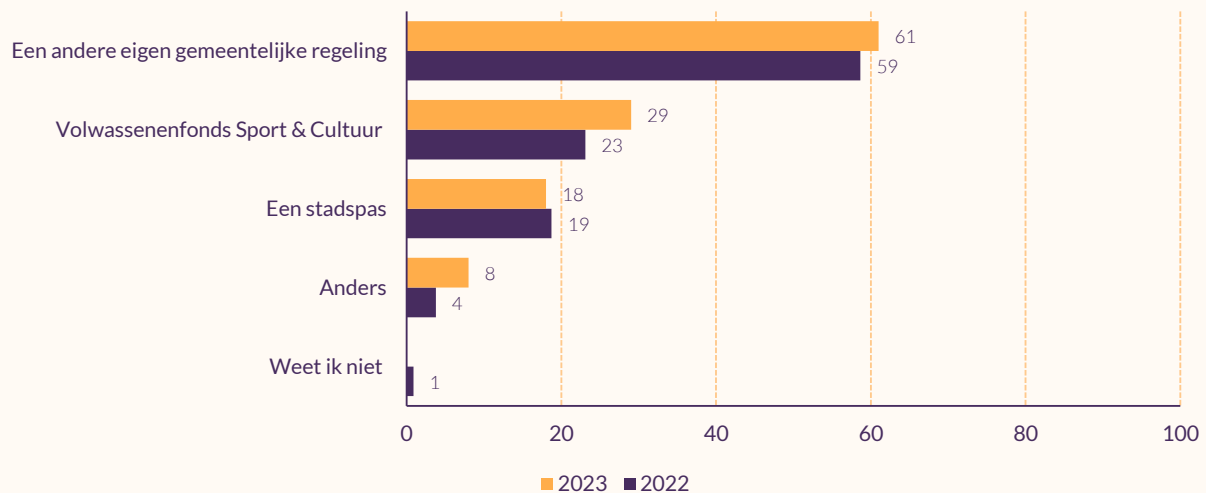
Het aandeel gemeenten dat financiële ondersteuningsregelingen aanbiedt voor volwassenen is kleiner dan het aandeel met aanbod voor jeugd. In het voorjaar van 2023 heeft twee derde van de gemeenten (69%) een regeling voor volwassenen. Dit is vergelijkbaar met een jaar eerder (64%).

In [figuur 5.2](#) is te zien om welke regelingen het gaat. De meeste van de gemeenten met een regeling (61%) beschikken over een eigen lokale regeling voor sportdeelname voor volwassenen. Een kleiner deel (29%) biedt een regeling via het Volwassenenfonds Sport & Cultuur.² Dit lijkt een lichte stijging ten opzichte van een jaar eerder (23%), wat overeenkomt met cijfers van het Volwassenenfonds Sport & Cultuur.³ Ongeveer een op de vijf gemeenten in de peiling (18%) biedt een vergoeding voor sportdeelname via een stadspas.

Figuur 5.2

Financiële ondersteuningsregelingen voor sportdeelname van volwassenen van gemeenten met aanbod in 2023 (n=79) en 2022 (n=63)*

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk)

Bron: Mulier Instituut/ VSG, VSG-panel, maart-april 2023 en 2022.

* Alleen gemeenten met een regeling voor volwassenen hebben deze vraag beantwoord.

In de interviews gaven vier beleidsmedewerkers aan dat ze ervaring hebben met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Zij zijn allemaal het afgelopen jaar met een pilot gestart. In sommige gemeenten vervangt het fonds een lokale regeling voor volwassenen. In andere was er nog geen regeling voor volwassenen.

Gemeenten die het Volwassenenfonds Sport & Cultuur (nog) niet aanbieden, hebben hier verschillende redenen voor. Voor twee gemeenten werkt de eigen lokale regeling voldoende.

Een ander vertelt dat ze deelname in de gemeente wel hebben overwogen, maar de meerwaarde **'vanuit bestaanszekerheidsoptiek'** te weinig was en er vanuit het

² Dit is 20 procent van het totale aantal gemeenten in de peiling van 2023 (n=114). Dat komt ongeveer overeen met het aandeel gemeenten dat eind maart 2023 bij het Volwassenenfonds Sport & Cultuur is aangesloten (60 van 342 gemeenten: 18%).

³ Begin april 2022 waren 34 gemeenten bij het Volwassenenfonds Sport & Cultuur aangehaakt (dat is 10% van het totaal aantal Nederlandse gemeenten; Volwassenenfonds Sport & Cultuur, 2022).

beleidsdomein sport te weinig middelen waren om dit te financieren [R2]. Een pluspunt '**vanuit sport**' was wel geweest dat de tegemoetkoming voor inwoners dan ook echt voor deelname aan sport en cultuur bestemd was, in plaats van voor het huidige bredere aanbod uit de meedoenregeling met een maximumbudget.

Weer een ander, die er ook naar gekeken heeft en het als afdeling sport wel heel belangrijk vindt, geeft aan dat '**de gemeente daar gewoon geen geld voor [gaat] vrijmaken**' [R3]. Omdat de (extra) kosten voor deelname aan het Volwassenenfonds Sport & Cultuur te hoog zijn, hebben ze een eigen sportfonds voor volwassenen opgericht.

Gemeenten die wel zijn begonnen met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur, deden dat omdat ze merkten dat er vraag naar was bij inwoners, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen die niet meer via het Jeugdfonds Sport & Cultuur konden sporten.

In één gemeente was het een buurtsportcoach die aangaf dat veel volwassenen ook graag wilden blijven sporten, maar de financiële drempel te hoog was. Dit signaal was de reden om het benodigde budget bijeen te brengen:

'Daar is dus een tijdje gesteggel over geweest, of daar een budget voor is, maar uiteindelijk is dat gelukt. Maar dat kwam echt vanuit de praktijk, eigenlijk van de mensen die die mensen naar een sport leiden. Die zeiden van [mensen vertellen] "nou ben ik er, maar het is dat stukje geld wat me nu tegenhoudt". En dat is zonde natuurlijk.' [R8]

Wel noemen meerdere beleidsmakers het een zoektocht om voldoende budget te vinden en dit vervolgens structureel op te nemen in de gemeentelijke begroting. Ook omdat sommigen zien dat de vraag groter is dan vooraf begroot en ze het geld daardoor uit verschillende potjes bij elkaar moeten zoeken:

'We zijn nu dus begonnen met een pilot (...). Ik vind het ook heel logisch om met een pilot te beginnen want je wil eerst gewoon ervaren of iets werkt. Maar nu zie je inderdaad dat onze eerste inschatting van hoe veel geld we dachten dat redelijk was niet klopte. Ja, dan zit ik gewoon uit vier verschillende potjes geld bij elkaar te zoeken om er wat extra's bij te doen. Aan de ene kant is dat logisch, maar het is eigenlijk gewoon onhandig dat dat zo moet.' [R1]

Kunnen voldoen aan de vraag van volwassen inwoners om ondersteuning is niet het enige positieve dat beleidsmakers noemen. Ze ervaren ook dat het fonds hun eigen netwerk van relevante organisaties versterkt. Het gaat dan om organisaties die een rol als intermediair op zich nemen:

***'Wat ik van dat Volwassenenfonds heel goed vind, is dat we daar echt wel een groot netwerk aan het opbouwen zijn. (...) Want je werkt met intermediairs, en, ja, dat vind ik misschien wel een van de meest positieve bijeffecten: dat steeds meer organisaties ook elkaar leren kennen. Dat de samenwerking toch langzamerhand steeds wat sterker wordt. Dat vind ik heel goed.'* [R6]**

Hierbij gaat het om lokale organisaties gericht op hulp aan volwassenen met geldzorgen, zoals schuldhulpverleners en welzijnsorganisaties.

Deze resultaten wijzen op een toename van aandacht voor financiële ondersteuning van sportdeelname voor volwassenen. Daar is met de oprichting van het Volwassenenfonds Sport & Cultuur begin 2020 vanuit het Nationale Sportakkoord landelijk op ingezet. De resultaten laten tegelijkertijd zien dat het lokaal een opgave kan zijn het benodigde budget bijeen te brengen en dat het werk (en tijd) vraagt het netwerk op te bouwen.

Ervaringen met gebruik en bereik van regelingen

Dit hoofdstuk gaat over het zicht dat beleidsmedewerkers hebben op het gebruik van de sportdeelnameregelingen in hun gemeenten. Ook laat het zien wat ze doen om het gebruik te verbeteren.

6.1 Zicht op gebruik

Uit de interviews blijkt dat de meeste beleidsmakers goed zicht hebben op het gebruik van regelingen voor sportdeelname van de jeugd. Zij ontvangen maandelijks, per kwartaal of eens in het jaar van het Jeugdfonds Sport & Cultuur een overzicht van het aantal aanvragen.

Het gebruik van het Volwassenenfonds Sport & Cultuur hebben zij nog minder goed in kaart, omdat de meeste gemeenten hier pas net mee zijn gestart. De beleidsmakers hebben wel gevoel dat er veel aanvragen via deze weg worden gedaan, maar een goed beeld hiervan ontbreekt nog.

Zicht op het gebruik betekent nog niet dat er ook zicht is op het bereik. De geïnterviewde beleidsmakers geven aan het lastig te vinden om iedereen die voor de regelingen in aanmerking komt te bereiken:

'Er zijn heel veel mensen die het nog niet weten [dat er financiële ondersteuning mogelijk is], terwijl het er toch eigenlijk al heel lang is.' [R3]

Dit geldt bijvoorbeeld voor mensen die de Nederlandse taal minder goed machtig zijn. Of voor mensen die **'niet doorhebben dat ze in armoede leven'**, zoals een beleidsmedewerker uit **'een verhoudingsgewijs wat armere gemeente'** signaleert [R4]: doordat veel inwoners al generatie op generatie in armoede leven vinden, ze hun manier van leven normaal en doen ze niet gauw een beroep op hulp. Nu de energierekening ineens omhoog gaat, melden zij zich wel bij hulporganisaties in de gemeente.

Maar ook mensen die **'een beetje in het grijze gebied vallen'** zijn lastig te bereiken [R2]. Bijvoorbeeld inwoners die net niet onder de armoedegrens leven of vanwege een beperking niet bij het (goedkopere) reguliere sportaanbod terecht kunnen. Daar komt ook bij, zoals in hoofdstuk 4 bleek, dat beleidsmedewerkers sport niet alle inwoners die gebruik mogen maken van deze regelingen goed in beeld hebben.

6.2 Acties om bekendheid en vindbaarheid te verbeteren

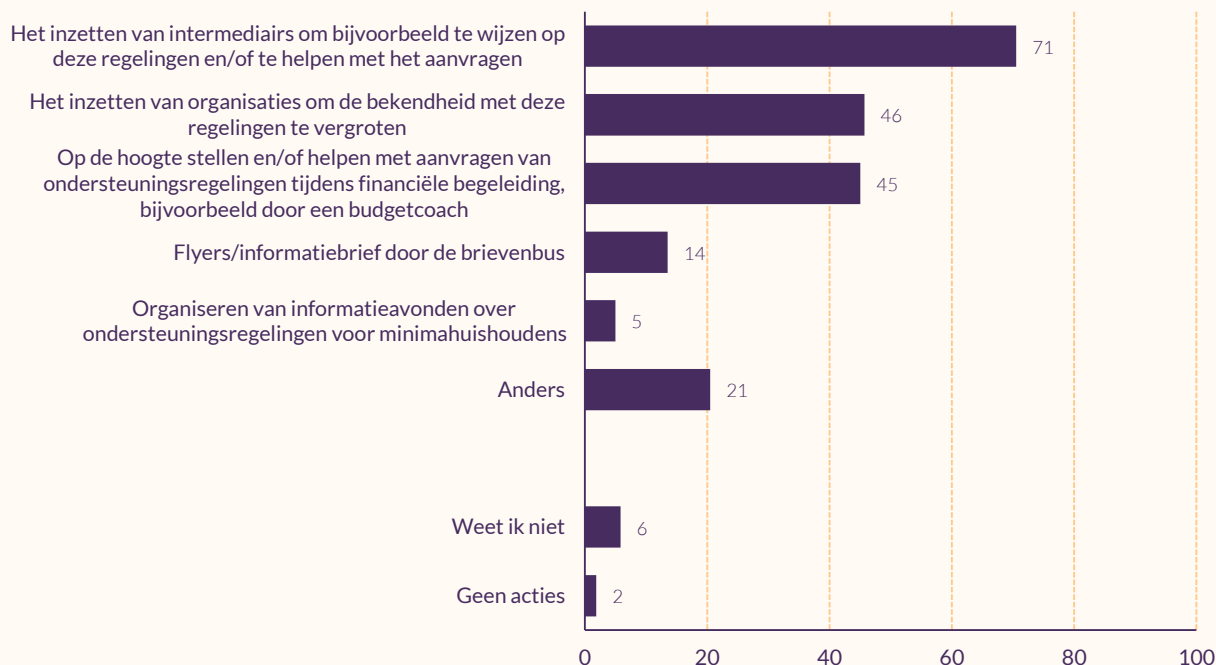
In 2022 onderneemt 92 procent van de bevroegde gemeenten concrete acties om de bekendheid en vindbaarheid van financiële regelingen te verbeteren. Veel van hen zetten intermediairs (71%) en/of organisaties (46%) in die inwoners kunnen wijzen op het bestaan van de regelingen en/of kunnen helpen met het aanvragen (figuur 6.1).

Dit zijn bijvoorbeeld buurtsportcoaches, maatschappelijk werkers of zorgprofessionals die als intermediair fungeren. Of scholen, sportaanbieders, welzijnsorganisaties, vluchtelingenwerk en de voedselbank die als organisatie de regelingen bij inwoners onder de aandacht brengen.

Ongeveer de helft van de gemeenten (45%) biedt informatie en hulp tijdens financiële begeleiding, bijvoorbeeld door een budgetcoach. Een kleiner aandeel informeert inwoners via flyers/brieven (14%) en/of organiseert informatieavonden voor minimahuishoudens (5%). Andere acties die in de open antwoorden veelvuldig worden genoemd zijn bijvoorbeeld verspreiding via sociale media, websites en lokale media.

Figuur 6.1
Acties die gemeenten ondernemen om het gebruik van financiële ondersteuningsregelingen voor sportdeelname te vergroten in 2022

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=103)

Bron: Mulier Instituut/ VSG, VSG-panel, maart-april 2022.

De geïnterviewde beleidsmakers ervaren dat het inzetten van intermediairs het meest succesvol is om inwoners te bereiken, omdat zij het best in staat zijn om mensen gericht en op een persoonlijke manier te helpen. Intermediairs schatten in of mensen in aanmerking komen voor de regelingen, informeren hen over wat er mogelijk is en helpen met een aanvraag.

Uit de interviews blijkt dat gemeenten het nog lastig vinden om scholen in te zetten als intermediaire partij, terwijl zij verwachten dat dit wel veel kan opleveren:

'Ik denk dat er bij ons wel nog winst te behalen is bij het onderwijs. (...) Scholen blijven natuurlijk de grootste vindplaats wat dat betreft, maar het blijft altijd moeilijk om daar dan ook dat gesprek te voeren. Maar ik denk dat daar wel de schakel ligt om eigenlijk iedereen te bereiken.' [R8]

Eén beleidsmaker vertelt dat zij huishoudens die nog geen gebruik maakten van regelingen actief hebben benaderd via een brief. Een ander ziet minder kansen in deze aanpak:

'Je zou zeggen van: we zijn één gemeente dus als mijn collega's weten wie er in aanmerking komen, dan zou je die mensen een berichtje kunnen sturen. [...] Maar ja, zo makkelijk gaat dat dan ook weer niet. Daar zitten toch best wel wat haken en ogen aan, privacy, AVG. Waar mag je de gegevens wel voor gebruiken en waarvoor niet? Dus aan de ene kant staan we dicht bij, maar aan de andere kant...' [R3]

Volgens hem maakt onduidelijkheid over de mogelijkheden binnen de privacywetgeving in de samenwerking met collega's uit een ander domein het moeilijk om mensen in armoede gericht te benaderen.

6.3 Omgang met ervaren drempels om regelingen aan te vragen

Beleidsmedewerkers geven aan dat veel mensen een drempel ervaren om een regeling aan te vragen. Gemeenten zijn zoekende in hoe zij hiermee om moeten gaan. Volgens sommigen is de rol van de gemeente hierin beperkt:

'Uiteindelijk moet iemand het toch zelf gaan doen. Dat is natuurlijk het stukje waar je geen invloed op hebt.' [R2]

Om de drempel voor ouderen te verlagen, heeft een andere gemeente naar een 'creatieve oplossing' gezocht. In een buurthuis in een 'aandachtswijk' bieden ze sportlessen in groepsvorm aan. De beleidsmaker van deze gemeente legt uit wat zij hiermee proberen te bereiken:

'Dus dat [ouderen] in een soort groepsetting kunnen sporten en daarna gewoon koffie kunnen doen, of even kunnen praten, om ze zo in ieder geval de eerste stap te laten nemen. Dan proberen we eigenlijk bij iedereen om ze daarna via het Volwassenenfonds individueel of collectief door te laten sporten. Dus om mensen net even die drempel over te halen.' [R8]

Door ouderen eerst kennis te laten maken sport hopen ze in de gemeente het aanvragen van een financiële regeling laagdrempeliger te maken.

Inbedding van minimaregelingen in beleid

Dit hoofdstuk gaat over de samenwerking met andere gemeentelijke beleidsdomeinen bij het organiseren van minimaregelingen en de bijdrage van een lokaal sportakkoord. Ook laten we zien hoe beleidsmedewerkers omgaan met en denken over het betrekken van mensen die in armoede leven bij het opstellen van dit beleid.

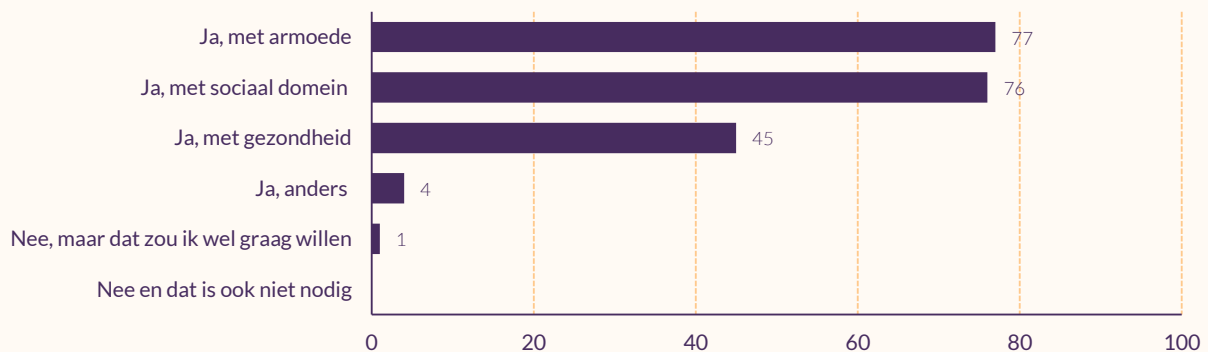
7.1 Samenwerking met andere beleidsdomeinen kan veel opleveren

Uit de interviews blijkt dat financiële regelingen voor sportdeelname veelal zijn geborgd binnen andere beleidsdomeinen dan sport. Beleidsmakers noemen het armoedebeleid, de afdeling werk en inkomen, het sociaal domein en de afdeling gezondheid als belangrijkste betrokken domeinen. Ze geven aan dat vanuit deze domeinen ook de meeste middelen beschikbaar zijn gesteld voor de regelingen.

Ook uit de peiling in 2023 blijkt de mate van samenwerking vanuit het beleidsdomein sport met andere domeinen om financiële regelingen te realiseren hoog (figuur 7.1). Slechts één gemeente geeft aan op dit moment niet samen te werken met andere beleidsdomeinen, maar zou dit wel willen. In andere gemeenten werken beleidsmedewerkers sport vooral samen met collega’s van het armoedebeleid (77%) en/of uit het sociaal domein (76%). Bijna de helft werkt samen met collega’s uit het gezondheidsdomein (45%).

Figuur 7.1
Samenwerking vanuit het beleidsdomein sport met andere beleidsdomeinen voor het realiseren van financiële ondersteuning voor sportdeelname in 2023

(in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=114)

Bron: Mulier Instituut/VSG, VSG-panel, maart-april 2023

Volgens de meeste geïnterviewde beleidsmakers is de samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen bij het organiseren en aanbieden van financiële regelingen in hun gemeente nog niet optimaal. Vijf geven aan dat zij op dit moment weinig contact hebben met hun collega's vanuit andere domeinen over de regelingen. Eén van hen vertelt hierdoor niet altijd overal van op de hoogte te zijn:

'Ik merk ook wel dat we het intern dusdanig gescheiden hebben... We hebben onze collega's vanuit bestaanszekerheid, die hebben heel veel met de regelingen. Ik probeer vanuit sportstimulering van alles op te zetten. Dan merk je ook: ja, ik weet toch niet altijd van alles de hoed en de rand.' [R2]

Een ander geeft aan dat de afstemming met collega's van het armoededomein relatief beperkt is, vooral nu ze proberen voor volwassenen ook een regeling op te zetten:

'[Daardoor] voelt [het] nu wel eens een beetje af en toe als iets wat echt van sport is, terwijl denk ik, ja, het zou misschien wel goed zijn als het wat breder gedragen wordt.' [R6]

Eén beleidsmaker die de samenwerking met andere domeinen als prettig ervaart, vertelt wat dit kan opleveren:

'Ieder heeft natuurlijk weer zijn eigen expertise. (...) Ik ben dan degene die wat van sport weet, dus ik weet dan ook makkelijk de link te leggen met sportverenigingen, hè, dat je daar de kennis over hebt. De ander heeft dat weer over bijvoorbeeld hoe mensen in armoede leven en hoe hen het beste te bereiken. Daar weet ik dan weer veel minder van. Dus als we die kennis met elkaar delen en bundelen, ja dan vormt er een project of een uitvoering dat naar ons idee veel beter is dan wanneer we het allemaal los van elkaar zouden doen.' [R9]

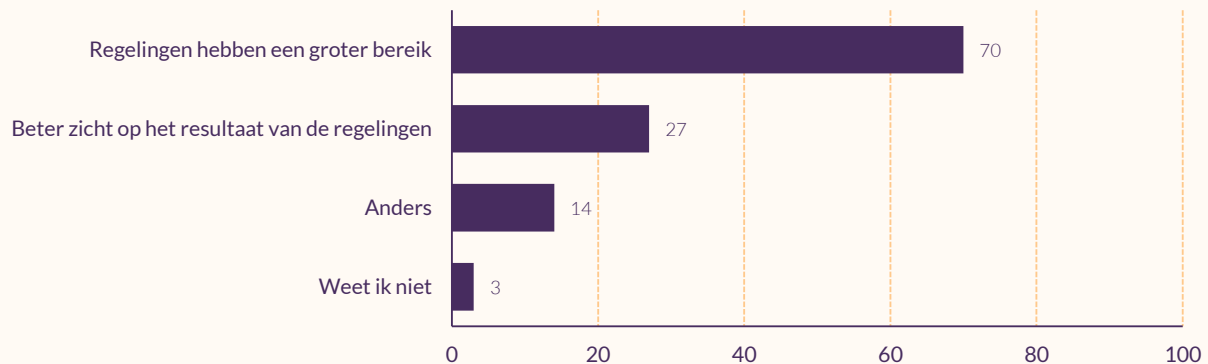
Uit de VSG-peiling begin 2023 blijkt dat gemeenten ook andere opbrengsten kunnen ervaren van samenwerking met verschillende beleidsterreinen om financiële regelingen te organiseren (figuur 7.2). Zo geeft 70 procent aan dat samenwerking helpt om het bereik van de regelingen te vergroten en heeft een kwart (27%) hierdoor beter zicht op het resultaat.

Toelichtingen bij andere ervaren opbrengsten van samenwerking zijn vooral dat de financiering (deels of geheel) vanuit een ander beleidsdomein komt. Ook noemen beleidsmedewerkers dat ze door de integrale samenwerking meer zicht hebben op de problematiek en op aandachtspunten, bijvoorbeeld bij het bereiken van inwoners.

Figuur 7.2

Ervaren opbrengsten van samenwerking met andere beleidsterreinen voor het realiseren van financiële ondersteuning voor sportdeelname in 2023

(in procenten, n=113)*

Bron: Mulier Instituut/ VSG, VSG-panel, maart-april 2023.

* Alleen beleidsmedewerkers die eerder aangaven samen te werken met andere beleidsterreinen hebben deze vraag beantwoord.

Op de vraag welke knelpunten gemeenten zien bij de samenwerking met andere beleidsdomeinen op dit terrein, geven drie op de vijf gemeenten (59%) aan geen knelpunten te zien. 8 procent weet het niet, een derde ervaart wel knelpunten. Genoemde toelichtingen zijn knelpunten rondom de gezamenlijke afstemming, bijvoorbeeld over de financiën of budgetten. Ook geven beleidsmakers aan dat te weinig tijd en een te hoge werkdruk meespelen, net als dat iedereen eigen invalshoeken of prioriteiten heeft.

Uit de gesprekken blijkt dat beleidsmakers verwachten veel baat te hebben bij meer en betere samenwerking. Volgens één van hen is samenwerking vooral van belang omdat niet mee kunnen doen met sport vanwege geldzorgen een onderdeel is van een groter integraal probleem:

'Je moet dat echt als integraal probleem zien en samen oppakken. Die gedachte leeft wel in ieder geval bij een deel van mijn collega's en ik denk bij steeds meer collega's. Dus dat helpt natuurlijk enorm om daarin ook samen te werken.' [R1]

Volgens haar is het belangrijk dat collega's van andere afdelingen zich hier bewust van zijn.

7.2 Bijdrage van het sportakkoord

Het lokale sportakkoord kan op verschillende manieren bijdragen aan het beleid rondom financiële regelingen voor sport. Zo heeft een van de gemeenten het budget voor het Volwassenenfonds Sport & Cultuur aangevuld met subsidie vanuit het

sportakkoord, nadat bleek dat er te weinig geld was voor het uiteindelijke aantal aanvragen. Dit heeft eraan bijgedragen dat de gemeente het fonds nu structureel opneemt in de begroting. De beleidsmaker van deze gemeente vindt een groot voordeel van het sportakkoord dat het ruimte biedt om creatief om te gaan met financiering:

'Dat is het mooie van het sportakkoord: dat biedt natuurlijk ook best wel veel ruimte om daar een beetje creatief in te zijn. Als we dan bepaalde initiatieven niet individueel kunnen financieren, dan kijken we van: wat is er collectief te regelen en waar kunnen we bijdrages aan doen?' [R8]

Ook enkele andere gemeenten konden vanuit middelen uit het sportakkoord starten met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur of met een eigen fonds specifiek bedoeld voor volwassenen. Weer een andere gemeente gebruikt middelen vanuit het sportakkoord om de bekendheid van deze regelingen te vergroten.

Voor twee gemeenten draagt dat het lokale sportakkoord niet bij aan het aanbieden en organiseren van de regelingen. Bij hen komt financiering geheel vanuit andere beleidsterreinen.

Andere bijdragen van het lokale sportakkoord dan financiële middelen noemen de gemeenten niet.

7.3 Mensen in armoede betrekken bij beleid

Begin 2022 gaf één op de vier gemeenten in de peiling (26%) aan nooit mensen met een laag inkomen en/of lage sociaaleconomische status te betrekken bij de beleidsvorming voor en organisatie van inclusief sporten en bewegen in de gemeente. De helft (53%) betreft deze groep soms bij het beleid voor en de organisatie van sport- en beweegaanbod. Eén op de vijf (19%) doet dat regelmatig en een enkele gemeente (2%) vaak.

Uit de gesprekken met beleidsmedewerkers komt naar voren dat zij op verschillende manieren omgaan met het betrekken van mensen in armoede bij het beleid rondom financiële regelingen voor sportdeelname. Drie geïnterviewden weten niet of en hoe hier binnen de gemeente aandacht voor is. Eén beleidsmaker ziet wel mogelijkheden om de wensen en behoeften van mensen in armoede meer mee te nemen bij het ontwikkelen van beleid, maar heeft dit momenteel **'niet op het prioriteitenlijstje'** staan [R5].

Anderen zetten wel stappen, zoals het oprichten van een cliënten- of jongerenraad en vinden ontwikkeling op dit punt van groot belang:

***'Als gemeente moeten we van het pad af dat we denken van: wij weten wel wat de inwoner van ons wil. Daar moeten we vanaf.'* [R4]**

Twee beleidsmakers vertellen dat zij het lastig vinden om het betrekken van mensen goed te organiseren. Zij zien dat ze vooral mensen weten te bereiken die zich goed kunnen verwoorden, al eerder hun stem hebben laten horen en ook sneller naar de gemeente toestappen:

***'Ik vind dat ook altijd wel het moeilijke van beleid maken. We roepen allemaal: "we doen het met de inwoners", maar als je het gesprek aangaat dan komen toch altijd dezelfde mensen. Dus in hoeverre is het dan een breed gedeelde visie? [...] Daarom vind ik de lijn van onze wethouder, die echt proactief de inwoners zelf gaat bezoeken en ook eens naar die inwoners gaat die misschien niet naar ons als gemeente toestappen, ja, dat levert wel heel veel waardevolle informatie op, denk ik.'* [R2]**

Om ervoor te zorgen dat de groep betrokken inwoners divers is, zoekt deze wethouder zelf contact met inwoners.

Hoewel veel gemeenten dus wel iets lijken te doen om inwoners te betrekken bij de inrichting van beleid, gaat dit meestal om beperkte betrokkenheid die nog niet structureel is geborgd.

Conclusies en aanbevelingen

Dit verkennende rapport gaat over ervaringen van lokale beleidsmedewerkers met het organiseren en aanbieden van sportdeelnameregelingen voor mensen die rond het sociaal minimum leven. In dit hoofdstuk presenteren we de belangrijkste conclusies en knelpunten. Ook formuleren we enkele aanbevelingen.

Met financiële ondersteuningsregelingen voor sportdeelname hopen gemeenten een deel van de belemmeringen weg te nemen die mensen in armoede kunnen ervaren om te sporten. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de invulling, uitvoering en financiering ervan.

Om zicht te krijgen op hoe gemeenten hiermee omgaan hebben beleidsmedewerkers sport uit het VSG-panel in het voorjaar van 2022 (n=103) en het voorjaar van 2023 (n=114) vragen in een vragenlijst beantwoord. Ook deelden lokale beleidsmedewerkers sport en/of armoede uit negen gemeenten hun ervaringen in een interview.

8.1 Meer aandacht voor minimaregelingen voor sport, maar zoeken naar invulling

Lokale beleidsmedewerkers ervaren dat de algemene aandacht voor ondersteuning voor mensen in een financieel kwetsbare positie is toegenomen. De hoge inflatie, stijgende energieprijzen en coronacrisis zien zij als belangrijke oorzaken. Daardoor zijn er meer mensen met geldzorgen.

Dit vertaalt zich ook naar meer gemeentelijke aandacht voor minimaregelingen voor sportdeelname, bijvoorbeeld doordat ze het aantal aanvragen van inwoners gedurende 2022 hebben zien toenemen ten opzichte van daarvoor. Dit past bij het algemene beeld dat twee derde van de lokale hulporganisaties het aantal hulpvragen van mensen met geldzorgen in de eerste helft van 2023 heeft zien toenemen (Stichting Armoedefonds, 2023).

Door de toegenomen politiek-maatschappelijke aandacht voor armoede en de vraag van inwoners lijken gemeenten ook meer zoekende naar de afbakening van armoede – bijvoorbeeld door de inkomensgrens te verhogen – en naar hoe ze omgaan met controleren wie recht op deze ondersteuning heeft. Het inkomen is daarbij niet per se bepalend. Beleidsmakers geven aan dat intermediairs op basis van een gesprek goed kunnen inschatten of inwoners deze hulp nodig hebben.

Dit laat zien dat deze afwegingen in de lokale praktijk gemaakt worden. Het bepalen van de grens van wie recht heeft op ondersteuning en hoe die te hanteren is overigens ook de belangrijkste beleidsvrijheid die gemeenten hebben bij het ondersteunen van inwoners met geldzorgen; het overgrote deel van de

inkomensondersteuning komt via landelijke regelingen (Rekenkamer Lelystad, 2018). Omdat hulpvragen in de gemeente – vooral in gesprek met een intermediair – ook concreet zichtbaar worden, is het wel de vraag in hoeverre deze ‘lossere’ bepaling in de praktijk (morele) dilemma’s oplevert.

Meer aandacht voor regelingen voor sportdeelname van volwassenen

Uit het vragenlijstonderzoek komt naar voren dat vrijwel alle bevroegde gemeenten financiële ondersteuning bieden voor sportdeelname van jeugdigen. Dit is het vaakst via het Jeugdfonds Sport & Cultuur, hoewel de variëteit in lokale regelingen groot is.⁴

Twee derde van de bevroegde gemeenten heeft ook een regeling voor volwassenen. In de meeste gevallen is dit een eigen lokale regeling. Uit de interviews en het vragenlijstonderzoek blijkt dat vooral de aandacht voor sportdeelname van volwassenen toeneemt. Bijvoorbeeld door met een pilot via het Volwassenenfonds Sport & Cultuur te beginnen. Of door mogelijkheden voor deelname aan het fonds of het opzetten van een eigen lokale regeling te verkennen.

De toegenomen aandacht voor sportdeelname van volwassenen met geldzorgen lijkt een concreet resultaat te zijn van de inzet op dit onderwerp vanuit het Nationaal Sportakkoord, waar het Volwassenenfonds Sport & Cultuur uit voortkomt. De beleidsmedewerkers benoemen dit in de interviews niet expliciet, maar het past bij de bredere maatschappelijke urgentie om meer te doen voor mensen met geldzorgen.

De vier geïnterviewde beleidsmedewerkers met ervaringen met het fonds zijn over het algemeen positief. Door te werken met het fonds versterken zij hun eigen netwerk van relevante organisaties die een rol als intermediair op zich kunnen nemen. Wel is de vraag van inwoners in hun gemeente groter dan begroot.

Deelname aan het fonds bekostigen is een drempel voor gemeenten. Dan gaat het om de kosten om als gemeente te beginnen met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur, maar ook om de middelen om de regeling een structurele plek in de gemeentelijke begroting te geven. Waar bekostiging van (sport)deelnameregelingen voor de jeugd een vaste plek in het lokale beleid heeft – onder meer door de structurele Rijksbijdrage voor kindvoorzieningen in natura (Ministerie van SZW, 2016; Beerepoot et al., 2021) – is dat voor volwassenen niet of veel minder het geval.

Gemeenten hebben goed zicht op het gebruik bij de jeugd, niet op bereik

Beleidsmakers ervaren dat zij goed zicht hebben op het gebruik van financiële regelingen voor sportdeelname. Dit geldt vooral voor regelingen via het Jeugdfonds Sport & Cultuur, waarvan het aantal aanvragen inzichtelijk is.

⁴ De inhoud van de regelingen, en een vergelijking daarvan tussen gemeenten, valt buiten de kaders van dit onderzoek.

Maar zicht op het aantal aanvragen betekent nog niet dat gemeenten zicht hebben op het bereik. Het belang van zicht op het bereik en de effecten van ondersteuning wordt al langer aangekaart (Steketee et al., 2013; Rekenkamer Lelystad, 2018), maar uit de interviews blijkt dat dit in de praktijk heel lastig is (zie paragraaf 8.2). Daarbij wil niet ieder kind dat in armoede opgroeit sporten, waardoor het lastig te beoordelen is wat in een gemeente een 'goed' bereik is (Beerepoot et al., 2021).

Samenwerking beleidsdomeinen vooral voor financiering, maar meer potentie

De financiële middelen voor de ondersteuningsregelingen komen vaak (vooral) uit een ander beleidsdomein dan sport. Dit lijkt meteen de voornaamste reden voor samenwerking met andere domeinen, vooral met collega's van het armoedebeleid en uit het sociaal domein.

Hoewel uit de interviews blijkt dat samenwerking niet overal gemakkelijk gaat, zien beleidsmedewerkers sport wel meer potentie. Dat is dan vooral om inwoners beter te kunnen bereiken en een meer 'integraal' aanbod te realiseren dat bij de behoeften van inwoners past.

Deze wens om meer samen te werken past bij ambities van de landelijke overheid. Zo is (meer) samenwerking met andere beleidsdomeinen een belangrijke voorwaarde om lokaal aanspraak te maken op de uitvoeringsgelden uit het Sportakkoord II en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (Ministerie van VWS et al., 2022; Ministerie van VWS, 2023).

In deze akkoorden is expliciet aandacht voor het verbeteren van aanbod voor en begeleiding van mensen met (gezondheids)achterstanden, waaronder mensen met een laag inkomen. De financiële toegankelijkheid van sport vergroten is in Sportakkoord II – net als in het Nationaal Sportakkoord (2018-2022) – benoemd als expliciete opgave.

Lokaal sportakkoord biedt mogelijkheden voor financiering

Verschillende beleidsmakers geven aan dat het lokale sportakkoord vooral financiële mogelijkheden biedt om minimaregelingen voor sport (beter) te organiseren. Zo konden enkele gemeenten met de middelen vanuit het lokale sportakkoord starten met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Andere gebruikten deze middelen om de vindbaarheid en bekendheid van al bestaande regelingen te vergroten. Andere bijdragen van het lokale sportakkoord dan financiële noemden de beleidsmedewerkers niet.

8.2 Knelpunten bij het lokaal organiseren en aanbieden van minimaregelingen

Uit het onderzoek volgen ook enkele knelpunten bij het organiseren en aanbieden van financiële ondersteuning voor sport. We noemen hier de belangrijkste.

Beperkte kennis en expertise over armoede vanuit het sportdomein

Voor kennis en expertise rondom armoede in de gemeente zijn lokale beleidsmedewerkers sport veelal afhankelijk van collega's van het armoedebeleid of het sociaal domein. Of van maatschappelijke partners, zoals intermediairs of buurtsportcoaches. Dan gaat het bijvoorbeeld om weten hoeveel inwoners in armoede leven of welke normen de gemeente hanteert om te bepalen of iemand voor ondersteuning in aanmerking komt.

Maar ook directer rondom sportdeelname lijkt deze kennis beperkt. Zo wist in het voorjaar van 2023 een kwart (26%) van de beleidsmedewerkers sport die de vragenlijst invulden niet of de aandacht voor ondersteuningsregelingen voor sportdeelname in de gemeente was toegenomen in het voorgaande jaar – waarin de inflatie en energieprijzen hoog waren.

Deels kan dit zijn doordat een collega van het sportbeleid over dit onderwerp gaat. Maar uit het onderzoek komt ook naar voren dat dit onderwerp voor een deel elders is belegd: bij andere beleidsdomeinen voor de financiering en bij de landelijke fondsen of lokale partners in de gemeente voor de uitvoering.

Ook zijn er verschillen tussen gemeenten in de mate waarin beleidsmedewerkers sport (goed) samenwerken met collega's van andere beleidsdomeinen. En verschillen in de grootte van de gemeente en de omvang van de groep inwoners voor wie dit beleid bedoeld is. In dit onderzoek zijn we, vanwege het beperkte aantal geïnterviewde beleidsmedewerkers, niet ingegaan op deze verschillen tussen gemeenten.

Meer kennis over armoede bij beleidsmedewerkers sport kan bijvoorbeeld helpen om beter zicht te krijgen op hoeveel inwoners potentieel gebruik kunnen maken van de regelingen. Maar ook bij inzicht in het bereik en de werkzaamheid ervan. Meer zicht op (en zeggenschap over) de financiering kan bijdragen aan een betere structurele borging van het aanbod.

Structurele middelen specifiek voor sportdeelname volwassenen lastig

Hoewel de aandacht voor miniregelingen voor volwassenen toeneemt, lijkt de financiering ervan een drempel voor gemeenten. Bijvoorbeeld om te beginnen met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur, maar ook om deze middelen in de begroting een structurele plek te geven.

Hoewel er andere lokale regelingen bestaan voor sportdeelname, gaat het hier vaak om een maximumbudget voor uiteenlopende activiteiten of zaken. Beleidsmedewerkers sport zien daarom meerwaarde in een regeling specifiek voor sport (en cultuur), maar zijn in hun gemeente afhankelijk van andere beleidsdomeinen om dit (financieel) te realiseren.

Samenwerking met andere beleidsdomeinen kan beter

Verschillende beleidsdomeinen werken samen om financiële regelingen voor sport te organiseren, maar dit verloopt nog niet altijd even goed. Beleidsmakers ervaren

dat ze onvoldoende met elkaar in contact staan en te weinig op de hoogte zijn van elkaars werkzaamheden.

Uit het VSG-panel blijkt dat samenwerking veel kan opleveren, waaronder betere bekendheid en vindbaarheid van de minimaregelingen voor sport. Maar knelpunten zijn onder andere de benodigde afstemming, uiteenlopende invalshoeken en prioriteiten en te weinig tijd om goed samen te werken.

Beperkt aandacht voor het betrekken van mensen in armoede bij beleid

Gemeenten gaan op verschillende manieren om met het betrekken van mensen in armoede bij beleid om dat beleid beter op de wensen en behoeften van inwoners aan te laten sluiten. Voor velen lijkt dit (nog) niet hoog op het prioriteitenlijstje te staan. Dat geldt overigens breder bij beleid en organisatie van sport voor mensen met een lage sociaaleconomische status (Van Stam & Dellas, 2023).

Hoewel veel gemeenten wel iets lijken te doen om inwoners bij beleid te betrekken, gaat dit vaak om beperkte betrokkenheid die niet structureel is geborgd. Zo merken gemeenten die zich hier wel voor inzetten dat zij vaak dezelfde groep bereiken. Bijvoorbeeld mensen die al in contact staan met de gemeente en sneller geneigd zijn om zich uit te spreken.

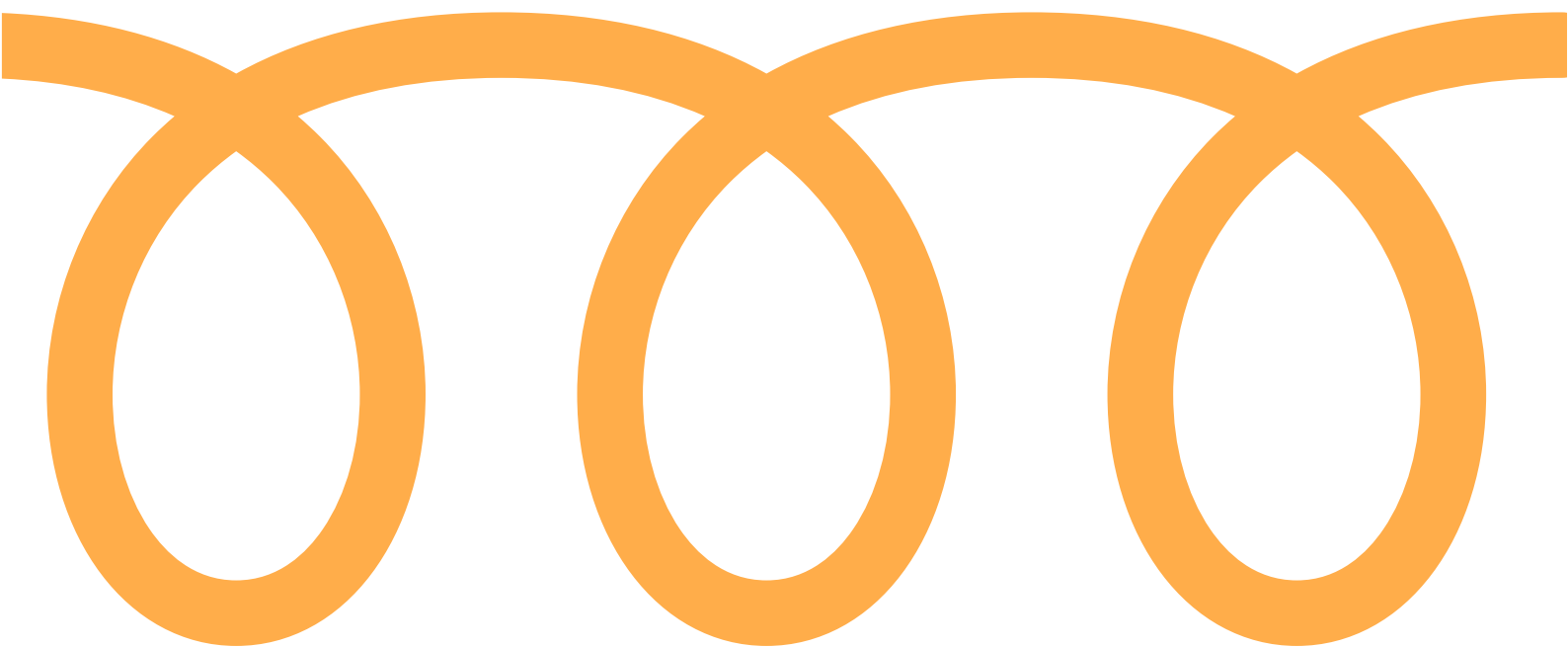
Beleidsmakers zijn zoekende in hoe zij juist in gesprek komen met de mensen die minder geneigd zijn hun stem te laten horen. Ervaringskennis – bijvoorbeeld over het inpassen van sport in een leven met chronische gezondheidsproblemen – goed meenemen in beleid is een ingewikkelde opgave, maar lijkt wel cruciaal om beleid beter te laten aansluiten op wat inwoners nodig hebben (Stuij & Pulles, 2023; zie ook Van Stam & Dellas, 2023).

8.3 Aanbevelingen

Gebaseerd op deze conclusies formuleren we de volgende aanbevelingen voor lokale beleidsmedewerkers:

- Zorg voor meer kennis en expertise over financiële regelingen binnen het lokale sportdomein en betrek daar ervaringsdeskundigheid bij.
- Zorg voor structurele financiering om financiële ondersteuning voor sportdeelname van volwassenen aan te bieden en te borgen.
- Zet meer in op samenwerking met andere beleidsdomeinen, voorbij de financiering van het aanbod.

Deze aanbevelingen helpen om beleid rondom minimaregelingen beter te laten passen bij de wensen en behoeften van inwoners en beter te borgen.

Bronnen

- **Beerepoot, R., Heuzels, L., Bunt, S., & Mak, J.** (2021).
Vervolgevaluatie bestuurlijke afspraken kinderarmoede. I&O Research.
- **CPB** (2023).
CPB RAMING – Macro Economische Verkenning 2023.
- **Gemeentelijke kinderombudsman** (2021).
Wie, wat waar? Onder de loep: gemeentelijke regelingen voor kinderen in armoede.
- **Huls, E., Roso, C., & Van de Wetering, C.** (2019).
Kansen voor kinderen: een postcodetombola? Defence for Children/Save the Children.
- **Jeugdfonds Sport & Cultuur** (2022).
Jaarverslag 2021.
- **Ministerie van SZW** (2016).
Preventie en bestrijding van stille armoede en sociale uitsluiting. Kamerstuk 24514, nr. 378.
- **Ministerie van VWS** (2023).
Gezond en Actief Leven Akkoord. Kamerbrief 6 februari 2023.
- **Ministerie van VWS, VSG, VNG & NOC*NSF** (2018).
Nationaal Sportakkoord. Sport verenigt Nederland.
- **Ministerie van VWS, VNG, VSG, NOC*NSF & POS** (2022).
Hoofdlijnen Sportakkoord II. Sport versterkt.
- **Rekenkamer Lelystad** (2018).
Rekenkamerbrief armoedebeleid aan de hand van recente rekenkameronderzoeken. 23 oktober 2018.
- **RIVM** (2023).
Deelname aan Jeugdfonds Sport & Cultuur. Geraadpleegd op 22 augustus 2023, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid/sportakkoord/inclusief-sporten - Jeugdfonds>
- **SCP** (2022).
Armoederamingen september 2022: Armoede daalt door maatregelen kabinet, maar structurele aanpak blijft nodig.

- **SER (2017).**
Opgroeien zonder armoede.

- **Steketee, M., Nederland, T., Mak, J., Van der Gaag, R., Van Bommel, M., Roebroek, L., Van der Eerden, S., Van den Toorn, J., Smits van Waesberghe, E., Oet, R., & Oosterwijk, C. (2013).**
Kinderen in armoede in Nederland. Verwey-Jonker Instituut.

- **Stichting Armoedefonds (2023).**
De impact van groeiende armoede op hulporganisaties in Nederland. Een vervolgonderzoek naar trends binnen het werkveld van armoedebestrijding.

- **Stichting Leergeld (2023a).**
Wie we zijn. Geraadpleegd op 22 augustus 2023, van <https://www.leergeld.nl/wie-we-zijn>

- **Stichting Leergeld (2023b).**
De Leergeldformule. Geraadpleegd op 22 augustus 2023, van <https://www.leergeld.nl/leergeldformule>

- **Stuij, M., Dellas, V., & Dopheide, M. (2022).**
Zwemles voor kinderen die opgroeien in armoede. Een studie naar ervaringen van ouders en ondersteuning vanuit gemeenten. Mulier Instituut.

- **Stuij, M., & Pulles, I. (2023).**
Bewoners in aandachtswijken sporten minder. Kennis- en innovatiescan WP1. Mulier Instituut.

- **UWV (2023).**
Actuele bedragen. Geraadpleegd op 22 augustus 2023, van <https://www.uwv.nl/particulieren/bedragen/detail/sociaal-minimum>

- **Van Stam, W., & Dellas, V. (2023).**
Mensen met een lage sociaaleconomische status. Inzet op de doelgroep bij beleid en organisatie van sport en bewegen. Mulier Instituut.

- **Volwassenenfonds Sport & Cultuur (2022).**
De feiten en cijfers Q1 2022. Factsheet.

- **Volwassenenfonds Sport & Cultuur (2023a).**
De feiten en cijfers Q1 2023. Factsheet.

- **Volwassenenfonds Sport & Cultuur (2023b).**
De feiten en cijfers Q4 2022. Factsheet.

- **Volwassenenfonds Sport & Cultuur (2023c).**
Sport én cultuur voor gezond en gelukkig leven! Jaarverslag 2022.

Mirjam Stuij
m.stuij@mulierinstituut.nl

Laura van der Meijde
l.vandermeijde@mulierinstituut.nl